

FINLANDS FÖRFATTNINGSSAMLING

Utgiven i Helsingfors den 30 december 2021

1305/2021

Lag

om ändring av lagen om övervakad frihet på prov

I enlighet med riksdagens beslut

upphävs i lagen om övervakad frihet på prov (629/2013) 10 och 11 §, 14 § 2 mom., 15 § och 16 § 2 mom., av dem 14 § 2 mom. och 15 § sådana de lyder i lag 404/2015,

ändras 3 §, 5 § 2 mom., 9 §, 14 § 4 och 5 mom., 18, 19 och 21 §, 23 § 1 mom., 26 och 27 §, 31 § 4 mom. samt 32, 40 och 41 §,

av dem 5 § 2 mom., 14 § 4 och 5 mom. och 21 § sådana de lyder i lag 404/2015, 32 § sådan den lyder i lagarna 404/2015, 1643/2015 och 807/2017 samt 40 § sådan den lyder delvis ändrad i lagarna 397/2015 och 404/2015, samt

fogas till 1 § ett nytt 2 mom., till lagen nya 19 a och 25 a §, till 31 § ett nytt 5 mom. samt till lagen nya 31 a–31 c och 40 a § som följer:

1 §

Lagens tillämpningsområde

Bestämmelser om grunderna för god förvaltning vid bemötandet av dem som har placerats i övervakad frihet på prov och om förfarandet i förvaltningsärenden finns förutom i denna lag i förvaltningslagen (434/2003).

3 §

Förutsättningar för placering i övervakad frihet på prov

Utöver vad som föreskrivs i 2 c kap. 8 § i strafflagen kan en fånge placeras i övervakad frihet på prov, om

1) friheten på prov främjar genomförandet av den i 4 kap. 6 § i fängelselagen (767/2005) avsedda planen för strafftiden,

2) det utifrån uppgifterna om fångens beteende under strafftiden samt hans eller hennes person och kriminalitet kan anses sannolikt att villkoren för frihet på prov iakttas,

3) fången till sitt förfogande har en bostad eller något annat i 2 § i denna lag avsett ställe som lämpar sig för verkställigheten av friheten på prov,

4) fången samtycker till att han eller hon placeras i övervakad frihet på prov,

5) fången samtycker till att Brottspåföljdsmyndigheten i frågor som gäller utredning av förutsättningarna för friheten på prov eller iakttagandet av villkoren, efter behov står i kontakt med de myndigheter, privata sammanslutningar och enskilda personer som berörs av verkställigheten av friheten på prov, samt att dessa trots sekretessbestämmelserna kan underrätta Brottspåföljdsmyndigheten om brott mot villkoren, samt

6) fången samtycker till att Brottspåföljdsmyndigheten reder ut om den bostad som avses i 2 § i denna lag och det ställe för deltagande i verksamhet som avses i 7 § 3 mom. lämpar sig för verkställigheten av friheten på prov.

En förutsättning för placering i frihet på prov är dessutom att de i samma bostad som fången boende personer som uppnått myndighetsåldern av sin egen bestämda vilja har samtyckt till att friheten på prov verkställs i bostaden. Samtycket ska ges skriftligen. Åsikten hos en person under 18 år som bor i samma bostad som fången om att övervakad frihet på prov verkställs i bostaden ska redas ut. Minderåriga ska höras i samarbete med barnskyddsmyndigheterna med iakttagande av 20 § i barnskyddslagen (417/2007). Övervakad frihet på prov får inte börja verkställas i bostaden, om en minderårig av grundad anledning motsätter sig verkställigheten och med hänsyn till sin ålder och utvecklingsnivå är mogen att bedöma saken.

5 §

Verksamhetsskyldighet

Antalet timmar i veckan för arbete och annan verksamhet som det bestäms att ska ingå i den i 14 § avsedda planen för strafftiden är minst 5 och högst 40 timmar. Det kan bestämmas att skyldigheten att delta i arbete eller annan verksamhet är större än detta, men högst 50 timmar i veckan, om det finns särskilda skäl till det som beror på verksamhetens innehåll eller någon annan motsvarande omständighet.

9 §

Utredning av förutsättningarna för övervakad frihet på prov

I fängelset ska förutsättningarna för placering av en fånge i övervakad frihet på prov utredas i god tid före den eventuella placeringen i övervakad frihet på prov, om inte en placering är uppenbart onödig på grund av straffets kortvarighet. Placering i frihet på prov behöver inte behandlas på nytt förrän två månader har förflutit från det föregående beslutet, om inte en väsentlig förändring har skett i fråga om fångens arbete, bostad, familj eller andra motsvarande förhållanden.

Innan det fattas beslut om placering i övervakad frihet på prov ska det utredas om förutsättningarna enligt 3 § 1 mom. 1–3 punkten uppfylls samt om fången ger de samtycken som avses i 3 § 1 mom. 4–6 punkten. Bestämmelser om kontroll av drogfrihet för utredning av förutsättningarna för övervakad frihet på prov finns i 16 kap. 7 § i fängelselagen. Om de övriga förutsättningarna uppfylls ska de samtycken som avses ovan i 3 § 2 mom. och en minderårigs åsikt utredas.

Fången ska ges en noggrann utredning av betydelsen av de bestämmelser och begränsningar som hänför sig till övervakad frihet på prov samt påföljderna av brott mot dessa.

14 §

Plan för strafftiden

Till planen för strafftiden ska fogas de samtycken som avses i 3 §.

Planen för strafftiden ska också innehålla ett tidsschema för genomförandet av den övervakade friheten på prov.

1305/2021

18 §

Drogfrihet

Under den övervakade friheten på prov får den som har placerats i frihet på prov inte använda alkohol, andra berusningsmedel eller sådana dopningsmedel som avses i 44 kap. 16 § i strafflagen eller vara påverkad av ett berusningsmedel.

19 §

Kontroll av drogfrihet

Den som har placerats i frihet på prov kan förpliktas att lämna utandnings-, saliv- eller urinprov för kontroll av drogfrihet enligt 18 §.

Det kan bestämmas att blodprov ska tas på den som har placerats i frihet på prov, om det behövs på grund av vägran att lämna ett i 1 mom. avsett prov, för att trygga kontrollen av drogfrihet eller för att få ett tillförlitligt provresultat.

Om berusningstillståndet av yttre tecken att döma är uppenbart, behöver utandnings-, saliv-, urin- eller blodprov inte tas, om inte den som har placerats i frihet på prov kräver det.

Bestämmelser om behandling av ett vid kontroll av drogfrihet konstaterat brott mot skyldigheten avseende drogfrihet finns i 25 a, 26 och 27 §.

19 a §

Genomförande av kontroll av drogfrihet

Provtagning i samband med kontroll av drogfrihet ska ske i lämpliga lokaler och under kontrollerade förhållanden så att integritetsskyddet för den som testas säkerställs. Om kontrollen av drogfrihet förutsätter att den som har placerats i frihet på prov ska klä av sig, ska den som utför kontrollen vara av samma kön som den som kontrolleras.

Den som har placerats i frihet på prov kan förpliktas att besöka en enhet vid Brottsåtgärdsmyndigheten, en hälsovårdscentral eller en enhet som avses i lagen om missbrukarvård (41/1986) för att lämna urinprov. Blodprov ska tas vid en för detta ändamål lämplig enhet inom hälso- och sjukvården. Endast yrkesutbildade personer inom hälso- och sjukvården får ta blodprov.

Provtagningen och behandlingen av provet ska utföras på ett tekniskt tillförlitligt sätt så att

- 1) proverna från olika personer som testas inte kan blandas,
- 2) orenheter inte kan hamna i provet, och
- 3) provet inte kan förfalskas.

Ett saliv-, urin- eller blodprov ska sändas till ett laboratorium för undersökning eller verifiering, om inte resultatet av ett snabbtest av saliv- eller urinprovet visar att den som har placerats i frihet på prov inte har använt berusningsmedel. Laboratoriet ska uppfylla kvalitetskraven för narkotikatest.

Den som har placerats i frihet på prov ska underrättas om grunden för kontrollen av drogfrihet så snart det är möjligt med beaktande av personens tillstånd och övriga omständigheter.

21 §

Tillstånd att tillfälligt låta bli att följa planen för strafftiden

Den som har placerats i frihet på prov kan i ett enskilt fall få tillstånd att låta bli att följa en bestämmelse i den plan för strafftiden som avses i 14 §, om det behövs av en orsak som

hänför sig till hans eller hennes familj, hälso- och sjukvård, försörjning eller skötsel av arbets-, utbildnings-, social- eller bostadsärenden eller av någon annan godtagbar orsak.

Den som har placerats i frihet på prov får i ett enskilt fall utan föregående tillstånd låta bli att följa en i 1 mom. avsedd bestämmelse, om det är nödvändigt på grund av att han eller hon insjuknat eller på grund av någon annan oförutsedd och tvingande orsak som påverkar verkställigheten. Den som har placerats i frihet på prov ska utan dröjsmål anmäla detta till Brottspåföljdsmyndigheten. Brottspåföljdsmyndigheten kan efter att ha fått anmälan bevilja tillstånd i efterskott.

23 §

Återkallelse av samtycke till läkemedelsbehandling

Om den som har placerats i frihet på prov återkallar sitt samtycke till läkemedelsbehandling enligt 4 §, ska han eller hon anmäla detta till Brottspåföljdsmyndigheten. I dessa fall kan friheten på prov återkallas med iakttagande i 25 a § 2 och 3 mom. samt 26 och 27 §.

25 a §

Brott mot skyldigheter

Den som har placerats i frihet på prov kan ges en varning, om han eller hon bryter mot sina skyldigheter enligt 17 eller 18 §. I stället för en anmärkning kan den som placerats i frihet på prov ges en anmärkning, om brottet mot skyldigheterna är ringa och det inte är upprepat.

Övervakad frihet på prov kan återkallas för viss tid eller helt och hållet, dock högst till den del den ännu inte har fullgjorts, om den som har placerats i övervakad frihet på prov grovt bryter mot sina skyldigheter. Ett brott mot skyldigheterna är grovt, om den som har placerats i frihet på prov

- 1) gör sig skyldig till brott, eller
- 2) trots varning upprepade gånger bryter mot sina skyldigheter.

Ett brott mot skyldigheterna är grovt också om den som har placerats i frihet på prov bryter mot sina skyldigheter på ett sätt som visar uppenbar likgiltighet för tillbörligt avtjänande av straffet.

26 §

Utredning av brott mot skyldigheter

Om den som har placerats i frihet på prov misstänks ha brutit mot sina skyldigheter på det sätt som avses i 25 a §, ska Brottspåföljdsmyndigheten utreda brottet mot skyldigheterna på det sätt som dess art och allvarlighetsgrad kräver.

Om den som har placerats i frihet på prov misstänks ha grovt brutit mot sina skyldigheter på det sätt som avses i 25 a § 2 eller 3 mom. och frågan inte omedelbart kan redas ut, kan en tjänsteman vid Brottspåföljdsmyndigheten förpassa den som har placerats i frihet på prov till fängelse för den tid som krävs för att reda ut brottet mot skyldigheterna och bestämma påföljden. På bemötandet i fängelset av den som förpassats till fängelse med stöd av detta moment tillämpas fängelselagen.

27 §

Behandling av brott mot skyldigheter

Om det konstateras att den som har placerats i frihet på prov har brutit mot sina skyldigheter på det sätt som avses i 25 a §, beslutar Brottspåföljdsmyndigheten om påförande av påföljd.

När en varning ges ska den som har placerats i frihet på prov underrättas om vad fortsatt brott mot skyldigheterna kan leda till.

Om frihet på prov återkallas, ska den som har placerats i frihet på prov återförpassas till fängelset för att avtjäna den del av friheten på prov som har återkallats. Om den som har placerats i frihet på prov gör sig skyldig till brott, iakttas dessutom 2 kap. 13 § 2 mom. i strafflagen.

31 §

Användning av maktmedel

— — — — —
En tjänsteman vid Brottspåföljdsmyndigheten har i sin tjänsteutövning dessutom rätt till nödvärn i enlighet med 4 kap. 4 § i strafflagen. När det bedöms hur försvarligt nödvärnet varit ska de krav beaktas som kan ställas på en tjänsteman utifrån dennes utbildning och erfarenhet.

Bestämmelser om excess i samband med användning av maktmedel finns i 4 kap. 6 § 3 mom. och 7 § i strafflagen samt om excess i nödvärn i 4 kap. 4 § 2 mom. och 7 § i den lagen.

31 a §

Beredskap för och varning om användning av maktmedel

Den som utför ett tjänsteuppdrag och har anledning att befara motstånd eller ett obehörigt angrepp enligt 4 kap. 4 § 1 mom. i strafflagen ska på ett lämpligt och ändamålsenligt sätt bereda sig på användning av maktmedel.

Den som är föremål för ett tjänsteuppdrag ska varnas för risken att bli utsatt för maktmedel, om det är möjligt och ändamålsenligt att varna denne. Varningen ska ges på ett för ändamålet lämpligt och begripligt sätt.

31 b §

Användning av fängsel

Den omedelbara rörelsefriheten för den som har placerats i frihet på prov får begränsas med handbojor, knippförband av plast, skydd som förhindrar spottning eller andra motsvarande medel, om det i samband med ett tjänsteuppdrag är nödvändigt för att trygga att den som har placerats i frihet på prov förpassas till fängelse, för att tygla våldsamt uppträdande eller för att avvärja överhängande risk för våld.

Fängsel får inte användas längre än nödvändigt.

31 c §

Förfarandet

Kontroll av drogfrihet, utredning av brott mot skyldigheterna, användning av maktmedelsredskap och fängsel ska registreras.

Den som har placerats i frihet på prov ska underrättas om grunden för användningen av fängsel så snart det är möjligt med beaktande av personens tillstånd och övriga omständigheter.

32 §

Beslutanderätt

Brottspåföljdsmyndighetens centralförvaltningsenhet fattar beslut om placering av en fånge som avtjänar fängelse på livstid i övervakad frihet på prov. Brottspåföljdsmyndighetens centralförvaltningsenhet fattar beslut om tillstånd enligt 21 § 1 mom. att tillfälligt låta bli att följa planen för strafftiden, om tillståndet gäller att personen i fråga avlägsnar sig från Finlands territorium.

Fängelsedirektören fattar beslut om placering i övervakad frihet på prov av andra fångar än de som avses i 1 mom. Fängelsedirektören fattar också beslut om de verkningar som ett i 22 § 3 mom. avsett nytt straff som ska verkställas har på fortsatt verkställighet av frihet på prov samt om återkallelse av övervakad frihet på prov för viss tid eller helt och hållet och om återförpassning till fängelse enligt 25 § och 25 a § 2 eller 3 mom.

En läkare vid Enheten för hälso- och sjukvård för fångar fattar beslut om påbörjande, övervakning och upphörande av sådan läkemedelsbehandling och annan behandling och stöd som avses i 4 §. I brådskande fall kan också en läkare vid ett sjukhus eller en enhet inom den specialiserade sjukvården som avses i 20 § avbryta läkemedelsbehandlingen tillfälligt. En läkare vid Enheten för hälso- och sjukvård för fångar ska omedelbart informeras om att behandlingen avbrutits tillfälligt. Denna läkare fattar det slutliga beslutet om läkemedelsbehandlingen.

Fängelsedirektören, direktören för byrån för samhällspåföljder, den biträdande direktören enligt arbetsordningen eller brottspåföljdschefen fattar beslut om planen för strafftiden enligt 14 §, ändring av planen för strafftiden enligt 16 §, blodprov enligt 19 §, tillstånd enligt 21 § 1 mom. att tillfälligt låta bli att följa planen för strafftiden, följderna av återkallelse av samtycke enligt 23 § och anmärkning och varning enligt 25 a § 1 mom.

Verkställighetschefen eller en annan i arbetsordningen förordnad tjänsteman fattar beslut om beräkningen av strafftiden och om inräkningen i strafftiden enligt 28 §. En tjänsteman som svarar för verkställigheten eller en annan i arbetsordningen förordnad tjänsteman vid verkställighetsenheten beslutar om utfärdande och återkallande av en efterlysning enligt 37 §.

En tjänsteman vid Brottspåföljdsmyndigheten fattar beslut om annan kontroll av drogfrihet enligt 19 § än blodprov, tillstånd enligt 21 § 2 mom. att tillfälligt låta bli att följa planen för strafftiden, säkerhetskontroll enligt 24 § och fråntagande av föremål och ämnen som påträffats vid säkerhetskontroll enligt 24 §, förpassning till fängelse enligt 22 § 2 mom. och 26 §, användning av fängsel enligt 31 b § samt ersättning för resekostnader enligt 33 §.

40 §

Sökande av ändring

Den som har placerats i övervakad frihet på prov får begära omprövning av eller anföra besvär över Brottspåföljdsmyndighetens beslut som gäller

- 1) placering i frihet på prov enligt 2 §,
- 2) planen för strafftiden enligt 14 § och ändring av planen för strafftiden enligt 16 §,
- 3) tillstånd enligt 21 § 1 mom. att tillfälligt låta bli att följa en skyldighet som ingår i planen för strafftiden,
- 4) återkallelse av övervakad frihet på prov enligt 22 § 3 mom.,
- 5) återkallelse av övervakad frihet på prov enligt 25 §,

- 6) anmärkning, varning eller återkallelse av övervakad frihet på prov eller beslut om att inte ge en varning eller anmärkning eller återkalla frihet på prov enligt 25 a §,
 - 7) inräkning i strafftiden enligt 28 §,
 - 8) ersättning av resekostnader enligt 33 §,
 - 9) något annat avgörande enligt 6 § i lagen om rättegång i förvaltningsärenden (808/2019) som träffats med stöd av denna lag än vad som avses i 1–8 punkten, om inte sökande av ändring har förbjudits med stöd av 40 a § i denna lag.
- Vid behandlingen av begäran om omprövning och besvär iakttas i övrigt 20 kap. 3–9 § i fängelselagen.

40 a §

Förbud mot att söka ändring

Den som har placerats i övervakad frihet på prov får inte begära omprövning av eller anföra besvär över Brottspåföljdsmyndighetens beslut som gäller ett i 21 § 2 mom. avsett tillstånd att tillfälligt låta bli att följa en skyldighet som ingår i planen för strafftiden.

41 §

Närmare bestämmelser och föreskrifter

Genom förordning av statsrådet får närmare bestämmelser utfärdas om

- 1) övervakningen av hur förordnanden om läkemedelsbehandling iakttas,
- 2) förfarandet när biträdande övervakare förordnas,
- 3) säkerhetskontroll och registrering av den,
- 4) registrering av kontroll av drogfrihet,
- 5) utredning och registrering av brott mot villkoren för övervakad frihet på prov,
- 6) verksamhet som kan godkännas som i 5 § avsedd verksamhetsskyldighet,
- 7) maktmedelsredskap, fängslan och registrering av användning av maktmedelsredskap och fängsel,
- 8) ersättning av resekostnader som uppkommit för den som har placerats i frihet på prov.

Brottspåföljdsmyndighetens centralförvaltningsenhet får meddela närmare föreskrifter om

- 1) beredning av övervakad frihet på prov,
- 2) förfarandet vid utredning av minderåriga barns åsikt,
- 3) situationer som avses i 9 § där en placering i övervakad frihet på prov är uppenbart onödig,
- 4) utförande av övervakning och det förfarande som ska iakttas vid kontroll av drogfrihet,
- 5) grunderna för avvikelser från verksamhetsskyldigheten,
- 6) sådana tvingande och oförutsedda situationer som avses i 28 § 2 mom.,
- 7) innehållet i en anmälan enligt 39 §.

Denna lag träder i kraft den 4 april 2022.

1305/2021

Helsingfors den 22 december 2021

Republikens President
Sauli Niinistö

Justitieminister Anna-Maja Henriksson